

Artikel

Af Lisbet Hammer Larsen, tidligere leder af Gudhjem børnehave og projektstyrer Solvejg Rosenkilde Nielsen, Svaneke Kurser og Rådgivning

Fra individuelle forældresamtaler til forældrenettværk

Etablering og udvikling af forældrenettværk i Gudhjem børnehave

Børnehaven har igennem mange år lagt stor vægt på samspil mellem forældre og personale for at sikre den bedst mulige udvikling for det enkelte barn. En gang om året blev der afholdt forældresamtaler og her dukkede ofte de samme bekymringer op hos en stor del af forældrene.

Er vores barns adfærd normal? Sætter vi de rigtige grænser for vores børn? Skal vi søge om skoleudsættelse? Vores barn vil ikke med hjem fra børnehaven Vores barn vil ikke i seng.

Nogle forældre var i tvivl om egne ressourcer og evner som børneopdragere.

Vi opdagede, at forældrene kunne have meget glæde af, at tale om forskellige bekymringer og erfaringer med hinanden og langsomt blev ideen om Forældrenettværk født.

Det er denne spændende proces, vi vil beskrive her. Igennem 1½ år med Projekt Forældrenettværk, blev forældrenes samspil sat i fokus.

Forældrene har ønsket, at deres erfaringer med Forældrenettværk skal udbredes til hele Danmark. Det vil forfatterne af denne artikel gerne medvirke til.

Ideen er født og proceskoordinator tilknyttes

Hurtigt rejste spørgsmålet sig "Hvordan får vi nettærkene etableret og omsat til operationel praksis"?

Der var behov for en projektstyrer, som kunne se tingene lidt på afstand, men samtidig se mulighederne.

En projektstyrer som skulle yde personalet hjælp til selvhjælp, samt give dem redskaber til at kunne gennemføre nettærksmøder. Solvejg Rosenkilde Nielsen, som børnehaven har brugt i andre sammenhænge, blev hyret til opgaven. Hun var parat til at klæde os på, både med ansøgning om midler,

udarbejdelse af pjece til forældrene, udvikle metoder og styre processen i mødet mellem forældrebestyrelse og personale. MEN selve opgaven med at afvikle nettærksmøderne, skulle personalet selv klare. Her skulle de nye metoder stå sin prøve i børnehavens egne rammer.

Dog deltog projektstyrer undtagelsesvis i det store forældremøde, hvor ideen om forældrenettværk skulle introduceres. Heldigvis blev der ikke behov ret meget støtte fra projektstyrer, men alle forældre havde fået sat ansigt på, så SRN blev ikke en mystisk baggrundsfigur.

Formålet med projektet:

Vi søgte og fik i 2007 midler fra Familienministeriet til forbedret kvalitet i dagtilbud.

Personalet havde store ønsker om udvikling. Derfor rummede ansøgningen både fokus på opkvalificering af personale og metodeudvikling til at iværksætte projekt "Forældrenettværk"

Forældrenettærksgrupperne skulle være et tilbud til alle 57 børns forældre og skulle kunne rumme alle, herunder socialt udsatte familier og ensomme familier. Møderne skulle være temabaseret og styringen af møderne skulle være så trygge, at alle ville inspirere hinanden med erfaringer og ideer til løsninger.

Personalet som processtyrer i nettærksgrupperne, skulle udvikle metoder, der kunne medvirke til at forældre kunne se deres egne styrker/muligheder for at ændre handlinger og dermed løse problemer.

Kort sagt ville vi forstærke det helhedsorienterede samarbejde mellem hjem og børnehave, med fokus på det fælles ansvar for barnets udvikling.

Metodeudvikling via undervisning af personale og forældrebestyrelse

Hele personalegruppen var villig til at bruge meget tid på udvikling af metoder, så Projekt Nettærk kunne gennemføres. Lørdage blev valgt, som bedst egnede for læring. Dette betød at de ansattes familier også skulle acceptere, at der gik tid med projektet. Metodeudvikling betød også, at man som ansat kan miste fodfæste for en kort tid og at rollerne i personalegruppen udfordres og ændres. Desuden skulle de undervises sammen med bestyrelsen i 2 ud af 5 undervisningsdage før projektets start og på disse dage, skulle de være bevidst om, at deres roller var som ansatte og at det kollegiale samspil skulle tones ned. I metodeudviklingen blev der lagt vægt på sprogets betydning for et godt samarbejde. Vi så sproget som en kreativ kraft, som skaber vækst og læring, når rammen er tryk. Sproget er således ikke kun beskrivende, men skabende og handlende.

Metodeudviklingen byggede på den systemiske, løsningsfokuserede og anerkende tilgang med det mål, at gøre forældrebestyrelse og personale parate til at se sig som en helhed, men med forskelligt ansvar i forhold til børnehavens børn. Sammen skulle de tro på forældrenetværkets synergieffekt.

Der blev sat fokus på det praktiske samarbejde, samt hvilke værdier der kendetegner samarbejdet og hvordan det kommer til udtryk. Hvad betyder værdierne for opgaveløsningen omkring medansvaret for børnenes opvækst?

Gennem de historier, som blev fortalt, lærte både personale og forældrebestyrelsesmedlemmerne noget om sig selv og om hinanden.

Ved øvelse i par interviewede en forældre fra bestyrelsen en medarbejder om: "Hvad er det der gør, at Gudhjem børnehave er et godt sted, at arbejde". Bagefter blev forælderen interviewet om "Hvad er det der er godt ved, at have sit barn i Gudhjem børnehave?" og "Hvordan oplever du stemningen i børnehaven" I plenum fortæller de ansatte på skift om det de har hørt fra forældrene og bagefter fortæller forældrene om det de har hørt fra personalet. Til sidst var der så refleksion på alt det der var talt om. Al dialog skulle udmønte sig i, at alle kiggede fremad mod etablering af Forældrenetværk, hvor forældrene skulle kunne lytte til hinandens erfaringer, dilemmaer, gode fremgangsmåder, værdsættelse og bekræftelse. Herunder at børneopdragelse har mange facetter og mange forskellige muligheder for at skabe udvikling for et barn. Accept af forskellighed og forskellige behov skulle der være plads til.

Alle forældre ønsker, at være gode forældre, men nogle gange føler man sig magtesløs og usikker og bliver både vred på sig selv, sine børn og ægtefælle/samlever. I stedet for, at kigge bagud, skulle der kigges fremad, for at skabe nutiden og gennem dialog med andre, se nye handlemuligheder, frem for begrænsninger og manglende selvværd i forældreopgaven.

En øvelse, som igangsatte mange tanker var "historien bag dit barns navn" Her havde alle oplevet, hvordan de lagde kimen til deres barns identitet og alle de håb og drømme de havde for deres barns liv. Mange blev nysgerrige på, at tale med egne forældre om baggrunden for valg af netop deres navn.

Den 5 provins, som tryk ramme ved netværksmøderne

Den 5. provins er et sagn fra den irske mytologi. Rammerne i de irske klaners møder, byggede på værdifulde etiske regler og det var disse principper, som blev brugt i netværksmøderne i Gudhjem børnehave.

Den overordnede metode var ens ved alle møder.

Ved begyndelsen af hvert møde blev rammerne for mødet genopfrisket:

- Møderne begynder til tiden og slutter til aftalt tid
- Ingen skal sige mere end de har lyst til

Anvendelse af "Den 5 provins" som metode for dialogen:

- Mødes på et neutralt sted
- Er sammen på andre betingelser
- Se tingene i et andet perspektiv, udfordre og udforske hinandens værdier og normer
- Lytte til hinanden uden hverdagens fordomme
- Alles erfaringer har lige stor gyldighed (man taler om egne erfaring og ikke imod de andres)
- Der tænkes rundt og bagved problemerne/dilemmaerne
- Utraditionelle ideer og forslag luftes
- Turde se andres ideer og ikke kun være "forelsket" i sine egne (ingen har patent på sandheden)
- Refleksion i forhold til nutid og fortid – i fremtidsperspektiv

Håbet var, udover at dele erfaringer med hinanden, at alle kunne gå hjem, lidt klogere på den verden, vi som forældre lever i.

Linkogram som overblik for mødernes dialog

Ved hvert netværksmøde deltog 2 medarbejdere. Den ene var processtyrer for mødet og den anden var refleksionsperson for processtyrer. Nu var forældrene eksperter og medarbejderne sikrede, at processen forløb, så alle kunne få plads til at tale og til at lytte og være tryk ved, at de aftalte etiske rammer blev overholdt.

Et Linkogram er en blanding af mindmap – emnedisposition – proces og dialogværktøj.

Dialogen starter med, at alle komme med ideer til emner. Disse skrives på tavlen.

Eksempler på temaer kan være: børns behov og udvikling - hvornår er et barn skoleparat - samspil mellem hjem og børnehave - forskel på piger og drenge - hvad er en god far og mor - hvad er en god barndom - krav og omsorg for børn - at turde sige "nej" og "Ja" til sit barn.

Herefter skabes enighed om valg af emne.

Emnet skrives i en cirkel midt på tavlen. En brainstorm starter om alle de tanker der er om det emne og alt skrives på tavlen. Herefter kan man igen vælge et af emnerne ud og uddybe sine tanker og erfaringer. Desuden beskrive nogle egne oplevede situationer. Den ene taler inspirerer den næste taler og alle kan undre sig og høre om de forskellige løsninger de forskellige deltagere har afprøvet i børneopdragelsen indenfor det valgte tema.

Processtyreren sikrer, at alle holder sig til det valgte tema og at de etiske rammer overholdes.

Eksempel på linkogram :

I feedback omkring projektet skriver forældrebestyrelsesmedlem Peter Post:

"Det at forældrene brugte Linkogrammet legaliserede, at kunne tale om sig selv. Det betød at diskussionerne blev meget åbne. Jeg havde på fornemmelsen at min kone også åbnede sig mere for mig, end hun ellers gjorde. Det kunne skræmme nogle, men i den ånd det foregik, tror jeg, at det blot var en del af den store betydning netværket i virkeligheden fik. Personalet og forældre blev en meget samlet gruppe, næsten en stamme som kunne tale om alt. Samtidig erfarede vi, at de andre grupper havde det på samme måde. Jeg tror det skabte et meget større fællesskab mellem børn, personale og forældre. Det var det egentlige netværk, som byggede på forståelse, indlevelse, medvirken og tolerance."

Netværksgruppernes start - den gode dialog og samarbejde i netværksgrupperne

Der blev afholdt et stort fælles forældremøde, hvor ideen blev fremlagt. Vi var ret så nervøse, da vi vidste, at det var nu ideen skulle stå sin første prøve. Ville forældrene deltage??

Forældrene havde fået en folder der gjorde rede for, hvorfor vi etablerede netværk, formålet med dem, rammerne for møderne og spilleregler for samværet.

55 børns forældre meldte sig som deltagere, så der blev etableret 6 grupper.

Ved første netværksmøde gennemgik personalet folderen igen og fortalte om deres egen rolle på møderne. Personalet var nu processtyrere og ikke dem som sad med de rette svar. Faktisk havde vi valgt, at de skulle være i "ikke vidende position" og kun være processtyrere (Senere viser det sig, at det var en god beslutning)

Ved hvert møde blev grupperne gjort opmærksom på, at ingen skulle sige mere end de havde lyst til.

Ved det første netværksmøde lavede vi en øvelse hvor forældrene skulle sætte sig sammen 2 og 2, og fortælle, hvordan deres navn gav dem identitet og, hvordan de valgte deres barns navn. Øvelse skabte en god og tæt snak, som var befordrende for det videre samarbejde.

Det lykkedes os at skabe en god atmosfære, hvilket bevirkede at forældrene meget hurtigt slappede af og blev aktivt deltagende.

Forældrene snakkede sig frem til det tema, de ville arbejde med. Processtyrerne satte tema og ord ind i Linkogrammet efterhånden som processen skred frem og når debatten stoppede fungerede Linkogrammet, som et referat af mødet, som alle forældre i gruppen fik med hjem. På hvert af de efterfølgende møder repeterede vi spillereglerne og spurgte til tanker fra sidst. Så fortsatte mødet med at finde et nyt tema, som vi arbejdede med.

I grupperne opstod der en meget åben dialog og vi blev temmelig overraskede over den store åbenhed der var. Forældrene var meget modige og gav udtryk for en lettelse over at opleve de var i samme båd. Og som vi havde håbet delte de ud af erfaringer, både gode og dårlige, og gav og modtog ideer til at lave forandringer.

Det var faktisk meget stærkt at opleve.

Og de fælles oplevelser åbnede for et endnu tættere forældresamarbejde.

Der opstod også relationer mellem forældrepar, der har haft stor betydning og udviklet sig til venskaber.

Spørgeskemaundersøgelse om forældrenes udbytte af Forældre-netværk

Kort tid efter sidste netværksmøde var afholdt, uddelte vi spørgeskemaer til forældrene.

Tilbagemeldingerne var overvældende positive og udbyttet meget større end vi havde turde håbe på.

Desuden blev børnepasningen fremhævet, som et stort plus, da forældrene kunne koncentrere sig fuldt og helt om netværksmøderne.

Nogle forældreudsagn om møderne:

"Jeg har reflekteret over egne opdragelsesnormer"

"Det har været spændende, at høre hvor streng man er og på andre måder, hvor blød man er"

" Jo mere man involverer sig jo mere får man med hjem"

"Jeg vil gerne give min kone en uforbeholden undskyldning. Jeg troede, at det hun gjorde var helt forkert"

"Jeg har tænkt på perspektiverne, hvis vi fortsætter dette samarbejde. Det burde være et nationalt forbillede"

Spørgeskemaundersøgelsen blev meget fyldigt besvaret og derfor har vi valgt, at vi i denne artikel indsætter et svar. I vores rapport, er besvarelsenerne indskrevet i fuldt omfang.

Hyldest til Forældre-netværk, skrevet af *Sofie Johanne Christiansen; mor til 2 drenge:*

"Projektet Forældre-netværk er en succesoplevelse.

Jeg vil opfordre alle institutioner til at satse på udvikling af Forældre-netværk, da det kommer alle til gavn; både børn, forældre og pædagoger.

Inspirationen fra principperne i Den 5. Provins opstiller helt klare retningslinjer og etiske regler for, hvorledes disse forældre-netværkssamtaler bør fungere, og spreder sig som en paraply over os, som vi efterfølgende får glæde af i den daglige kommunikation. Forældre-netværksmøderne skaber på denne måde oplevelsen af at befinde sig i et positivt rum for samtaler om børneopdragelse.

Forældrene skriver begreber i et Linkogram, og udvælger ét begreb ad gangen, der skal være omdrejningspunkt for samtalen. På denne måde foregår samtalerne i et styret univers, hvor begrebsafklaringer deles, bearbejdes og udtømmes et efter et. Den ene pædagog agerer ordstyrer, den anden er observatør. Linkogrammet giver et visuelt overblik, der skaber sammenhæng og danner fælles referenceramme.

Det er vigtigt at have disse veldefinerede rammer at tale ind i. Forældregrupper består af en broget skare af vidt forskellige mennesker/familier, der har meget forskellige tilgange til kommunikationsformer. Med disse retningslinjer undgår man diskussioner og skarpe vendinger, der kan virke anstødene eller bedreviddende. Dette er særlig vigtigt, fordi det handler om, at pædagogerne og vi som forældre får mulighed for at nuancere vores eget verdensbillede ved at lytte og spørge interesseret ind til de andres opfattelser.

Gudhjem børnehaven har i forvejen banet vejen for, at forældrene hver eftermiddag kan tage del i børnenes børnehaven - univers, ved at vi kan sætte os sammen og sludre over en kop kaffe, endda med mulighed for at blade i bøger om pædagogik, der står frit tilgængelige i huset, inden vi tager vores barn med hjem i trommerummen. Men det er en markant forskel at indgå i et fællesskab, der målrettet taler om begreber og problematikker, der vedrører børneopdragelse. Pædagoger og forældre får en længere intens og koncentreret tid sammen på et netværksmøde, hvor der bliver åbnet op til privatsfæren, fordi der her hersker en fordomsfri stemning, der bygger på ligestilling; hvilket skaber tryghed, tillid og åbenhjertighed.

Historierne vi fortæller hinanden på forældre-netværksmøderne, er med til at skabe større sammenhæng mellem børnehaven og hjemmet. Personalet får bedre forudsætninger for at støtte og udfordre både børnene i institutionen og forældrene i relation til håndtering af børneopdragelse. Samtidig er gevinsten

at forældrene også lærer hinanden bedre at kende, og således bliver det nemmere at indlede samtaler forældrene indbyrdes, også forældre der ikke tidligere har fået talt rigtig med hinanden. Møderne lægger kimen til opbygning af nye fællesskaber, der spreder sine tråde ud i hele børnehaven, og rækker ud over husets grænser. Samtalerne skaber energi og aktivitet i voksengruppen. Forældre-netværket skaber åbninger, og vi kunne fx bedre magte at spørge interesseret ind til de andre familiers forhold/situation, fordi vi havde fået den samme værktøjskasse at arbejde ud fra. Således kan vi bedre yde hinanden mere kompetent og relevant hjælp og støtte også i den travle hverdag. Det er nemmere at indlede de svære samtaler, der rækker ind i privatsfæren, når alle kender hinanden bedre, og derved føler sig mere trygge ved hinanden, og er bevidste om de principper for fordomsfrie kommunikationsformer, Den 5. Provins lægger op til for at gøre samtalerne gode og mere effektive. Emnerne kunne ligeledes skabe grobund for samtaler forældrene imellem (i parforholdet) i hjemmet. Således blev der via spejlingen i andres familiemønstre, skabt muligheder for at tage hul på svære samtaler hjemme, fx om at ændre på uhensigtsmæssige adfærdsmønstre og dårlige vaner. I vores forældre-netværksgruppe var vi alle forældre til børn, der snarligt skulle starte i skole/vippe-ordning. Vi havde derfor kun mulighed for at mødes to gange i projektforløbet. Alligevel gav vi alle udtryk for, at det havde været yderst berigende at dele erfaringer, refleksioner og nye erkendelser med hinanden.

SKOLESTART var det første ord vi placerede i Linkogrammet centrum. Begreberne omkring var: *ansvar, venskaber, opdragelse, krav, forventninger, sengetider, sætte grænser, tryghed, sprog og trafik.* Alle er det begreber, der er relevante for os og vores børnehavebørn, men som pludselig skulle til at ses i et nyt lys. Det nye perspektiv fordrede at vi som forældre forberedte os på den kommende forandringsproces. Ved at spille bold op ad børnehavetiden beredte vi os på, at vi skulle til at bevæge os i retning af højere grad af selvstændighed hos vores børn samt anderledes måder at stille krav og forventninger på både til vores børn og til os selv som forældre og til institutionen. En stor forskel på livet i børnehaven til livet i skolen, som gav os alle lidt kriller i maven, var at den tætte daglige kontakt med de voksne, der tilbringer tid med vores børn i dagstimerne, ville ændre karakter. Pædagogens daglige beretning og fortællinger om vores børns oplevelser og adfærd ville falde fra og være meget savnet.

Vi var alle enige om at de erfaringer med forældre-netværket i børnehaven kunne videreudvikles i skoleregion. Den gode stemning ved møderne affødte lyst til at tage samtaleformen med som en positiv erfaring, der vil kunne anvendes i fremtidens forældre og skole-hjem samarbejde.

Det er netop så vigtigt, at vi som forældre og institution står sammen, hvis børnene skal have opfattelsen af at leve i et trykt opvækstmiljø. Har de voksne et godt sammenhold og behagelige omgangsformer, smitter det som oftest af på børnenes positive udvikling, adfærd og gode indbyrdes relationer. Det er positivt, fordi det fremmer fællesskabsfølelsen og styrker folkelig bevidsthed, interesse og engagement, hvilket fremmer udvikling af god børneopdragelse i hele samfundet.

Det fælles forum, Forældre-netværket, medvirker til at forældre ser ud over deres eget barns næse." Med disse ord slutter Sofie sit indlæg.

Personalets udbytte af den faglige opkvalificering

Personalets opkvalificering og det at skabe og udvikle et fælles fagligt fundament, var en forudsætning for at dette projekt blev en succes. Det betød at vi blev præsenteret for nye teorier og metoder, der var nødvendige for at kunne varetage funktionen som processtyrere for netværksgrupperne.

Men samtidig gav det et stort fagligt løft, da vi sjældent som en hel personalegruppe har mulighed for at få så meget ny viden, få afprøvet det i praksis over en længere tidsperiode, så de nye metoder kan implementeres.

Vi opnåede en fordybelse i teorier og metoder og så, at de kunne bruges i vores daglige arbejde med børn og forældre. Metoden linkogram kunne bruges til at skabe overblik og træffe beslutninger på personale-møder. Den anerkendende metode og den løsningsfokuserede tilgang ved problemløsning videreudviklede det pædagogiske arbejde, forældresamarbejdet og det kollegiale samarbejde. Tid til fordybelse og undervisning betød, at personalet nåede den sikkerhed der skal til, for at turde anvende de nye metoder.

Vi havde et sikkerhedsnet, da vi i hele projektforløbet vekslede mellem undervisning, refleksion og praksis. Vi havde en tæt kontakt til SRN, som fulgte op på den usikkerhed vi til tider følte.

I projektforløbet fik vi den store glæde at blive præsenteret og undervist af 2 kendte personer fra den systemiske verden. Vi havde en to dages workshop, samt og en hel undervisningsdag for bestyrelse og personale i børnehaven, med børnepsykiater og systemisk terapeut Elspeth McAdams, England om "Anerkendende samtaler med børn". Vi deltog ligeledes i en to dages workshop med børnepsykiater og løsningsfokuseret terapeut Ben Furman, Finland om temaet "Børn kan" og om organisationsudvikling omkring "Reteamning". Undervisningen har betydet meget for personalets forståelse af denne svære

disciplin, at arbejde anerkendende. Formidlingen blev givet af 2 store personligheder som gjorde et meget stort indtryk på personalet.

Sjældent oplever vi i den pædagogiske verden at have tid til at implementere og reflektere over nye redskaber. Og sjældent oplever vi at en hel personalegruppe får et så langt forløb og oplever resultater der løfter hele institutionen.

De positive tilbagemeldinger vi fik fra forældrene i hele projektforsløbet, fik personalet til at vokse både fagligt og personligt.

Vi oplevede i personalegruppe hvor stor betydning det har at få respons på det arbejde vi udfører, og hvad den tætte relation der opstod mellem forældre og personale betød. Det løftede vores hverdag, gav entusiasme, faglige ambitioner og arbejdsglæde og mod.

Udviklingen fortsætter.

De gode historier fortælles til nye forældre.

Vi har altid haft den overbevisning i Gudhjem børnehaven at grundlaget for en god institution og trivsel for børn, forældre og personale er et godt forældresamarbejde. Altså at fokusere på relationen mellem parterne i samarbejdet.

Vi har derfor gennem vores 33-årige eksistens arbejdet med dette. Vi har i alle årene haft kaffe, the og kage fredag eftermiddag, med meget stor opbakning. Det har stor betydning at give forældre mulighed for at mødes. Der opstår mange kontakter, venskaber, legeaftaler og ikke mindst kendskab til hinanden. Kendskab til hinanden er en forudsætning for forståelse.

Vi har været omhyggelige i den daglige kontakt og gerne fortalt en lille historie/daglig episode om det enkelte barn.

Samtidig er forældre altid velkomne til at deltage i vores hverdag og daglige udeliv, - bidrage med gode ideer og dermed få indflydelse på deres barns hverdag.

Derfor tror vi, at de tiltag vi har gjort gennem årene har haft betydning for den positive modtagelse der var, da tilbuddet om at deltage i forældrenetværk blev præsenteret.

Vi oplevede et endnu stærkere forældreengagement da projekt "Forældrenetværk" startede. Åbenhed og tillid mellem forældre og personale blev styrket. Den åbenhed betød en lettere tilgang til samtaler om betydelige emner og problematikker og samtidig gav det grobund for gensidig forståelse og respekt, og ikke mindst humor og positivitet i hverdagen.

Det har haft betydning for den stemning nye forældre oplever, når deres barn starter i børnehaven. Som personale er vi blevet bedre til at få afklaret forventninger med nye forældre, men også give plads for det nye barn og den kultur det bringer med sig.

Både vores forældrekontakt og forældresamtaler er opkvalificeret. Vores personalemøder er mere målrettede, bl.a. ved hjælp af Linkogram. Vi har endnu ikke haft mulighed for at systematisere forældrenetværk. Men metoden bliver anvendt ved forældremøder.

Forældrenetværk på din arbejdsplads??

Har du og din arbejdsplads fået lyst til at høre mere om Forældrenetværk, så kontakt artiklens forfattere og indgå en aftale om kursus eller foredrag om metoder og erfaringer.

Lisbet Hammer Lisbethammer@yahoo.dk, tlf. 56 49 82 71

Solvejg R. Nielsen rosenkil@tiscali.dk, tlf. 56 49 65 62

Litteraturliste:

Andersen, Tine m. fl. "Vinkler på voksenevejledning" (praksisbeskrivelse), Dansk Psykologisk forlag. 2008

Andersen, Tom: "Reflekterende processer." Dansk psykologisk forlag. 3. udgave 2006

Asen, Eia: "Fler familie terapi" Hans Reitzels forlag 2004

Berg, Insoo Kim: "Familjebehandling" Bokforlaget Mareld, Stockholm 1999

Berg, Insoo Kim, & Peter De Jung: Løsningsfokuserede samtaler. Reitzels forlag 2006.

Dalsgaard, Charlotte m. fl.: "Værdsat" Psykologisk forlag 2004

Eliassen, Helge m. fl. "Reflekterende processer i praksis" Norsk Universitetsforlag 2006.

Furman, Ben: Børn kan Reitzels forlag 2005

Furman, Ben: "Change through Cooperation" Helsinki Brief Therapy Institute 2007

Haslebo, Gitte: "Relationer i organisationer" Dansk psykologisk forlag 2004

Haslebo, Gitte: "Konsultation i organisationer" Dansk psykologisk forlag 2003

Holme, Mogens m. fl. : "Fra problem til løsning" Akademisk forlag 2000

Hårtveit, Håkon: Familien –pluss en" Norsk Universitetsforlag 2004

Haaland, Kirsti: "LØFT og narrativer i profesjonelle samtaler" Norsk Universitetsforlag 2005

Lundby, Geir: " Narrativ terapi" Socialpædagogisk bibliotek 2000

Seikkula, Jaakko: "Åpne samtaler" Tano Aschehoug 2000